

ARAP DİLBİLİMİ YAZMALARI: CADBURY ARAŞTIRMA KÜTÜPHANESİ MİNGANA ÖZEL KOLEKSİYONU

İsmail ERKEN *

E-mail: ismail.erken@ikcu.edu.tr

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4327-4496>

Citation/©: Erken, İ. (2023). Arap dilbilimi yazmaları: Cadbury Araştırma Kütüphanesi Mingana özel koleksiyonu. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 15, 263-298.

DOI Number: <https://doi.org/10.53112/tudear.1231062>

Öz

Bu araştırma, Cadbury Araştırma Kütüphanesi'nin Mingana Özel Koleksiyonu (Birmingham Üniversitesi) ve burada bulunan Arapça dilbilgisi el yazmaları hakkındadır. Mingana Özel Koleksiyonu şeklinde isimlendirilen koleksiyon içerisinde Arapça eserler, Hıristiyan ile İslâmî eserler olarak bölümlenmiştir. Araştırma Kütüphanesi, bunların yanında Türkçe, İbranice, Ermenice, Gürcüce, Etiyopya dilinde vb. dillerde el yazmalarına ev sahipliği yapar. Birmingham Kur'an el yazmasının bir parçası olduğu zengin koleksiyon, 1920'lerde Alphonse Mingana tarafından toplanmıştır. Onun koleksiyonu oluşturmak için gerçekleştirdiği yolculuklar Edward Cadbury tarafından finanse edilmiştir. Makale, Arap dilbilimi yani nahiv ve sarf alanında var olan eserlerin tespitini ve değerlendirmesini kapsamaktadır. Çalışma sırasında eserlerin tümü görülmüş, incelenmiş, gerekli tespit ve değerlendirmeler yapılmıştır. Dilbilim alanında yer alan eserlerin en eskisi 13-14. yüzyıla ve en yenisi 19. yüzyıla aittir. Eserlerin çoğunluğu şerh ve haşiye tarzındadır. Eserlerin yazım stilleri farklılık göstermektedir. Nesih, ta'lik tarzı yazının yanında Mağribî tarz yazı bulunan birkaç eser de yer alır. Çalışmada nahiv alanında değerlendirilen 82 ve sarf alanında değerlendirilen 23 eser

* Dr. Öğr. Üyesi. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, Arap Dili ve Belagati Anabilim Dalı.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Makale en az iki hakem tarafından incelenmiş, Turnitin kullanılarak benzerlik raporu alınmış ve araştırma/yayın etiğine uygunluğunu teyit edilmiştir.

Ethical Statement: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. The article was reviewed by at least two referees, a similarity report was obtained using Turnitin, and compliance with research/publication ethics was confirmed.

incelenmiştir. Bu eserlere ek olarak 13 tane de her iki alan ile ilgili eserler hakkında bilgi verilmiştir. El yazmaları, nahiv, sarf ve diğer eserler olmak üzere üç kategoride değerlendirilmiştir. Koleksiyonda yer alan yazar ve eser hakkındaki bilgiler ile aynı eserin farklı nüshalarıyla ilgili bilgiler dipnotta belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili ve Belegatı, Dilbilim, Yazmalar, Cadbury, Mingana.

MANUSCRIPTS OF ARABIC LINGUISTICS: CADBURY RESEARCH LIBRARY, THE MINGANA SPECIAL COLLECTION

Abstract

This research is about the Cadbury Research Library's the Mingana Special Collection (University of Birmingham) and the Arabic grammar manuscripts found there. In the collection called the Mingana Special Collection, Arabic works are divided into Christian and Islamic works. In addition to these, it hosts manuscripts in different languages as Turkish, Hebrew, Armenian, Georgian, Ethiopian, etc. The rich collection of which the Birmingham Quran manuscript is a part was collected in the 1920s by Alphonse Mingana. The journeys he took to create the collection were financed by Edward Cadbury. The study covers the determination and evaluation of the works about Arabic linguistics, namely syntax/nahw and morphology/sarf. During the study, all the manuscripts has been seen and examined, necessary determinations and evaluations has been applied. The oldest of the manuscripts in the field of linguistics is 13-14. century, and the most recent is in the 19th century. Most of the works are in the style of commentary and gloss. The writing styles of the works vary. In addition to the Nesih, ta'lik style writing, there are also a few works with Maghribi style writing. 82 works evaluated in the field of syntax and 23 works evaluated within the morphology were examined. While dealing with the manuscripts, they are divided into three categories as syntax, morphology, and others. Information about the author, manuscripts, and different copies of the same manuscripts is given as a footnote. In the introduction, information about the library and the collection was presented.

Keywords: Arabic Language and Rhetoric, Linguistics, Manuscripts, Cadbury, Mingana.

Giriş

İngiltere, İslamî Arapça el yazmaları açısından önemli kütüphaneler ve enstitülere ev sahipliği yapar. (*About - Fihrist*, t.y.) Sayıları 21'i bulan Arap İslâmî el yazmalarına ev sahipliği yapan kurumların, ortak online katalog projesi olan fihrist internet sitesi, bu

eserlerin sayısal olarak çokluğuna işarettir. Site üzerinden bilgilerine ulaşılması mümkün olan Arapça el yazması eser sayısı 6409 adettir. Çalışmaya konu olan Birmingham Üniversitesi Cadbury Araştırma Kütüphanesi'nin online katalog çalışmaları devam etmektedir.

Cadbury Araştırma Kütüphanesi, İngiltere'nin Birmingham şehrinde yer alır. Kütüphane Birmingham Üniversitesi'nin Edgbaston Kampüsü içerisinde Muirhead binasında bulunur. En eskisi 1471 yılına uzanan 200 binden fazla nadir kitap ve dört milyondan fazla el yazması eser barındırır. (*About the Cadbury Research Library - University of Birmingham, t.y.*) Koleksiyonlar genel olarak şunları içerir:

- Kişisel ve aile belgeleri
- Organizasyonların, toplulukların ve şirketlerin belgeleri
- Sanat koleksiyonları
- El yazmaları
- Üniversite mirası arşivi (*Archive and Manuscript Collections, t.y.*)

Mingana Koleksiyonu, ağırlıklı olarak Arapça ve Süryanice Ortadoğu el yazmalarından, bunlara ek olarak Farsça, Türkçe, Ermenice ve Yunanca el yazmaları, az sayıda İbranice eser, birkaç madeni para, mühür ve birkaç kil tablettten oluşmaktadır.

Süryanice el yazmaları arasında kilise belgeleri, İnciller, ayinle ilgili eserler, azizlerin yaşamları ve vaazlar üzerine eserler yer almaktadır. Hristiyan el yazmaları, Hristiyan Teolojisi, genel olarak Kilise Tarihi ve özel olarak Doğu Hristiyanlığı tarihi için önemlidir. Bu koleksiyon, Vatikan ve Bibliotheque Nationale'den sonra Avrupa'daki en büyük Hristiyan Arapça el yazmaları koleksiyonunu içerir. (*Introduction - University of Birmingham, t.y.*)

İslamî ve Arapça olan el yazmaları; filoloji/dil bilim, edebiyat (şiiir) konularına ek olarak el yazması mushaflar, tefsir, hadis fıkıh, tasavvuf, kelam, felsefe, biyografi, matematik, astronomi, tıp konularında da eserlere sahiptir. (H. L. Gottschalk vd., 1985) Arap dili ve filolojisi ile ilgili olarak lehçeler, sözlükler, aruz, belagat, edebiyat ve şiiir alanlarında el yazmalarını içerir.

Arap dilbilimi yani nahiv ve sarf alanındaki eserlerin kayıt ve gözden geçirilmesini kapsayan bu çalışma sırasında eserler incelenmiş, düzeltme, tespit ve değerlendirme yapılmıştır. Kataloglama sırasında oluşmuş ve bir heyet tarafından 1985 yılında yayınlanmış katalogta yer alan bazı hatalar giderilmiştir. Dilbilim alanındaki el yazmalarının en eski tarihlisi 13-14. yüzyıla dayanırken en yeni olarak 19. yüzyıla ait eserler dikkat çeker. (H. L. Gottschalk vd., 1985) Eserlerin çoğunluğu şerh ve haşiyeye tarzındadır. Eserlerin yazım stilleri farklılık göstermektedir. Nesih, ta'lik tarzı yazının yanında Mağribî tarzı yazı bulunan birkaç eser de yer alır. Nahiv alanında 82 ve sarfta ise 23 el yazması incelenmiştir. Ek olarak her iki alan ile ilgili 13 adet yazma hakkında da bilgi verilmiştir. Nahiv alanında dikkat çeken eserler

şunlardır: el-'Avâmilü'l-mi'e (Cürcânî ö. 471/0178-79), meşhur manzum *Elfiyye* (İbn Mâlik ö. 672/1274) ve *Kâfiye*, *el-Muḫaddimetü'l-Ezheriyye fî 'ilmi'l-'Arabiyye* (Ezherî ö. 905/1499), *el-Muḫaddimetü'l-Âcurrûmiyye* (İbn Âcurrûm ö. 723/1323) ve *el-'Avâmil* (Birgivî'nin ö. 981/1573) eserleridir. Bunlara yapılan şerhler, haşiyeler ve şevâhid şerhleri de bulunmaktadır. Sarf alanında dikkat çeken eserler ise; *el-Maḫşûd*, Zencânî'nin ö. 660/1262 [?] *Taşrifü'l-'Izzî*, İbn Mâlik'in (ö. 672/1274) *Şâfiye*, Ahmed b. Ali b. Mes'ûd'un (ö. VIII. [XIV.] yüzyılın başları) *Merâhu'l-Ervâh* ile *Emsile* ve *Binâ* eserleridir. El yazmaları ele alınırken yazmalar nahiv, sarf ve diğer eserler olmak üzere üç kategoride değerlendirilmiştir. Kategorik olarak bu bölümde katalog içerisinde yer alsa da farklı konuları ihtiva eden eserler bu makalenin kapsamından çıkarılmıştır. Yazar ve el yazma nüshası hakkında bilgiler ile aynı eserin farklı nüshaları hakkındaki bilgiler dipnotta yer almıştır. Transkripsiyon alfabesi Cadbury'de yer alan katalog ile uyumlu olarak kullanılmıştır. Burada okuyucunun gerek online gerekse kataloglar üzerinden eserleri kolay şekilde bulabilmesini sağlama amacı güdülmüştür. Yazar ve eser isimlerinde tanınırlık olması gereken durumlarda TDVİA temel alınmıştır. Sonuç olarak iki farklı transkripsiyon alfabesinin aynı bağlamda kullanılma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

1. Nahiv İlimine Dair Eserler

1. Mikro fiş no: 1427, No: 1279 II

Kitap: al-'Avâmil al-mi'a (el-'Avâmilü'l-mi'e/Mi'etü 'âmil)¹(Durmuş, 1991)

Yazar: Abdülkâhir el-Cürcânî (Hacımuftuoğlu, 1988) (ö. 471/1078-79)

Tarih: 983/1577, Stil: Ta'lik, Ebat: 210 x 157 mm, Varak: 35-46, Satır: 9

2. Mikro fiş no: 1430, No: 1588 II

Kitap: al-'Avâmil al-mi'a (el-'Avâmilü'l-mi'e/Mi'etü 'âmil)

Yazar: Cürcânî

Şârih: Yahyâ ibn Naşûh ibn Isrâ'îl² (yaşadığı tarih 950/1543 civarı)

Tarih: 1168/1754, Stil: Başlangıç ta'lik sonrası nesih, Ebat: 213 x 140 mm, Varak: 44, Satır: 15

¹ Aynı eser: Mikro fiş no: 1428, No: 1639 III, Tarih: muhtemelen 17. Yy; Mikro fiş no: 1429, No: 1442 II, Tarih: 1267/1850; Anonim bir şerh: Mikro fiş no: 1435, No: 531; Anonim bir haşiye: Mikro fiş no: 1436, No: 1356 v

² Aynı şerh: Mikro fiş no: 1431, No: 996 III, Kitap: al-'avâmil al-mi'a, Tarih: 1087/1676 (Su sebebi ile zarar görmüş).

3. Mikro fiş no: 1432, No: 798 II

Kitap: al-'Avâmil al-mi`a (el-'Avâmilü'l-mi'e/Mi'etü 'âmil)

Yazar: Cürcânî

Şârih: at-Tûrağî³

Tarih: 1112/1701, Stil: Nesih, Ebat: 200 x 132 mm, Varak: 7-41, Satır: 21.

4. Mikro fiş no: 1434, No: 887

Kitap: al-'Avâmil al-mi`a (el-'Avâmilü'l-mi'e/Mi'etü 'âmil)

Yazar: Cürcânî

Şârih: 'Abdalqâdir Ar-Rûmî (mu'rib tarzı bir eser)

Tarih: 1014/1606, Stil: Nesih, Ebat: 20 x 131 mm, Varak: 51, Satır: 17

5. Mikro fiş no: 1437, No: 453 I

Kitap: al-'Avâmil al-mi`a (el-'Avâmilü'l-mi'e/Mi'etü 'âmil)

Yazar: Cürcânî

Nazzâm: Anonim (Aynı mücellled içinde yer alan diğer manzum eserin yazarı: 'Abdarrahmân ibn Muḥammad al-'Âri al-ARĪḤAWĪ ö. 1128/1716)

Tarih: 1168/1754, Stil: Nesih, Ebat: 216 x 160 mm, Varak: 1-4, Satır: 15

6. Mikro fiş no: 1438, No: 1279 I

Kitap: Cürcânî'nin al-'Avâmil al-mi`a, Ğumal and Tatimma eserlerinin muhtasarı. (Muhtasar eden anonim)

Yazar: Cürcânî

Tarih: Muhtemelen 16. yy., Stil: Ta'lik, Ebat: 210 x 157 mm, Varak: 1-34, Satır: 9

Not: Bazı derkenar ve satır arası açıklamalar mevcut.

7. Mikro fiş no: 1439, No: 1589

Kitap: al-Mufaşşal/el-Mufaşşal fî şinâ'ati'l-i'râb⁴ (Zemahşerî, 2004)

Yazar: Ebü'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Muhammed el-Hârîzmî ez-Zemahşerî (ö. 538/1144) (Öztürk & Mertoğlu, 2013)

³ Aynı şerh: Mikro fiş no: 1433, No: 1077, Tarih: Muhtemelen 18. Yy (Ta'lik hattı ile üç kişi tarafından istinsah edilmiş.)

⁴ Aynı eser: Mikro fiş no: 1440, No: 836, Tarih: 746/1345 (Müstensih notları mevcut);

Tarih: Muhtemelen 18. yy., Stil: Nesih, Ebat: 221 X 133 mm, Varak: 156, Satır: 14

Not: El yazması eksik, bazı derkenar notlar bulunmaktadır.

8. Mikro fiş no: 1441, No: 581

Kitap: al-Mufaşşal/Şerhu'l-Mufaşşal (İbn Yaîş, 1422)

Yazar: Zemahşerî

Şârih: Ebü'l-Bekâ Muvaffakuddîn Yaîş b. Alî b. Yaîş b. Muhammed el-Esedî el-Halebî (ö. 643/1245) (Çuhadar, 1999)

Tarih: Muhtemelen 13-14. yy., Stil: Nesih, Ebat: 266 x 183 mm, Varak: 167, Satır: 17

Not: Qism fi'l-huruf ismiyle müsemma üçüncü kısmı içerir, başlangıç eksiktir.

9. Mikro fiş no: 1442, No: 485

Kitap: al-Unmûdâğ⁵

Yazar: Zemahşerî

Tarih: 1062/1652, Stil: Nesih, Ebat: 202 X 132 mm, Varak: 24, Satır: 13

10. Mikro fiş no: 1444, No: 1464

Kitap: al-Unmûdâğ

Yazar: Zemahşerî

Şârih: Muḥammad ibn 'Abdalḡanî al-Ardabîlî⁶ (Ardabîlî, 2013)

Tarih: 1093/1682, Stil: Nesih, Ebat: 210 X 153 mm, Varak: 69, Satır: 19

11. Mikro fiş no: 1448, No: 1003

Kitap: Hadâ`iq al-haqâ`iq⁷ (Berdâ'î, 2014)

Yazar: Zemahşerî

Şârih: Sa'daddîn Sa'dallâh Muḥammad al-BARDA`Î

Tarih: 1098/1687, Stil: Nesih, iç kısımda ta'lik, Ebat: 206 X 143 mm, Varak: 99, Satır: 9

Not: Düzeltmeler mevcut.

⁵ Aynı muhtasar: Mikro fiş no: 1443, No: 996 II, 17. yy.

⁶ Ölüm tarihi hakkında tartışma bulunmaktadır; Mikro fiş no: 1447, No: 1431 III, Muhtemelen 18. yy. (direkt eser başlamış, diğerleri ile karşılaştırılabilir, sonu kayıp).

⁷ Aynı şerh Muqaddimat al-adab ismi ile: Mikro fiş no: 1449, No: 663, Tarih: 1098/1687 (kapakta mukaddimetü'l-î'rab yazılmış ama üstü çizilmiş).

12. Mikro fiş no: 1450, No: 1295 II

Kitap: al-Mişbāh fi 'n-naḥw.⁸

Yazar: Mutarrizî (ö. 610/1213) (Çöğenli, 2006)

Tarih: 977/1569, Stil: Ta'lik, Ebat: 164 x 105 mm, Varak: 36, Satır: 11

Not: Satır arası ve derkenar notlar mevcuttur.

13. Mikro fiş no: 1453, No: 597

Kitap: al-Mişbāh fi 'n-naḥw. Aḍ-ḍau' ismi ile müsemma⁹

Yazar: Mutarrizî

Şârih: Tāğaddīn Muḥammad ibn Muḥammad ibn Aḥmad Saifaddīn al-Fāḍil al-ISFARĀ'INĪ, 684/1285.

Tarih: 957/1550, Stil: Nesih, Ebat: 192 X 134 mm, Varak: 194, Satır: 11

Not: 91-98 arası varaklar oldukça sonrası bir müstensih tarafından yazılmıştır.

14. Mikro fiş no: 1459, No: 995

Kitap: al-Mişbāh fi 'n-naḥw. al-iftitāḥ ismi ile müsemma¹⁰

Yazar: Mutarrizî

Şârih: Ḥasan Pāšā ibn 'Alā'addīn IBN al-ASWAD an-Niksārī, (ö. 827/1424)¹¹ (Yazıcı, 1997)

Tarih: 1082/1671, Stil: Nesih, Ebat: 208 x 144 mm, Varak: 60, Satır: 23

Not: Başlangıç kayıp.

---

⁸ Aynı eser: Mikro fiş no: 1451, No: 1434 II, Tarih: 987/1579 (Başı bir başka müstensih tarafından yazılmış, başlıklar kırmızı, bir kısım derkenar ve satır arası notlar mevcut, müstensih ismi son varakta mevcut.); Mikro fiş no: 1452, No: 1431 II, Tarih: 1102/1690 (Başlangıcında başka bir isim bulunmaktadır).

⁹ Aynı şerh: Mikro fiş no: 1454, No: 701, Tarih: 16.yy. (1012/1603 tarihi başka biri tarafından konulmuş); Mikro fiş no:1455, No: 521, Tarih: 1010/1602; Mikro fiş no: 1456, No:1611, Tarih: 1069/1659; Mikro fiş no:1457, No: 1356 VII, Tarih: 1237/1822; Mikro fiş no: 1458, No: 798 I, Tarih: 1112/1701 (Anonim bir haşiye eşlik eder); Mikro fiş no: 1462, No: 1211, (Muhtemelen at-Taftazānī tarafından yazılan bir şerh ve anonim bir haşiye bulunmaktadır.).

¹⁰ Aynı şerh: Mikro fiş no: 1460, No: 688, Tarih: Muhtemelen 18. yy.

¹¹ Katalogta 800 yıllarında yaşadığı not düşülmekle birlikte tam tarih verilmemiştir:

15. Mikro fiş no: 1461, No: 699

Kitap: al-Mişbâh, Hulasat al-i'rab ismi ile müsemma

Yazar: Mutarrizî

Şârih: HAĞĞI BÂBÂ ibn İbrâhîm ibn `Abdulkarîm al-TÛSIYAWÎ¹², (Demir, 2014)

Tarih: 1031/1621, Stil: Nesih ve Ta'lik, Ebat: 207 X 139 mm, Varak: 82, Satır: 19

16. Mikro fiş no: 1463, No: 147

Kitap: al-Mişbâh, al-islâh ismi ile müsemma (Hâşiyetü Hülâşati'l-i'râb)

Yazar: Mutarrizî

Şârih: Muḥammad ibn Yûsuf QARA-PÎRÎ, PÎR MEHMED (ö. 866/1462 [?]) (Özcan, 2007)

Tarih: 1003/1682, Stil: Nesih ve Ta'lik, Ebat: 220 X 151 mm, Varak: 202, Satır: 17

17. Mikro fiş no: 1464, No: 942

Kitap: al-Alfiya¹³ (Turan, 1995)

Yazar: İbn Mâlik et-Tâi el-Endelüsî el-Ceyyânî (ö. 672/1274) (Turan, 1999)

Tarih: 1099/1687, Stil: Nesih, Ebat: 214 x 150 mm, Varak: 50, Satır: 11

18. Mikro fiş no: 1467, No: 204

Kitap: al-Alfiya, Ad-durra al-muḍî'a ismi ile müsemma (ed-Dürretü'l-muḍiyye fî şerhi'l-Elfiyye)¹⁴

Yazar: İbn Mâlik

Şârih: Ebû Abdillâh Bedrüddîn Muhammed b. Muhammed b. Abdillâh b. Mâlik ed-Dimaşkî eş-Şâfiî (ö. 686/1287) (Özbalıkçı, 2000)

Tarih: 1084/1673, Stil: Nesih, Ebat: 209 X 157 mm, Varak: 234, Satır: 21

19. Mikro fiş no: 1469, No: 790

Kitap: al-Alfiya. (ad-Durra as-sanîya ismi ile müsemma)

Yazar: İbn Mâlik

---

¹² Hicri 9. yüzyılın ikinci yarısında yaşadığı notu düşülmüştür.

¹³ Aynı eser: Mikro fiş no: 1465, No: 321, Tarih: 1220/1805; Mikro fiş no: 1466, No: 969, Tarih: Muhtemelen 18. yy.

¹⁴ Aynı şerh: Mikro fiş no: 1468, No: 492, Tarih: Muhtemelen 18. yy.

Şârih: Ebû Yahyâ Zeynüddîn Zekeriyâ b. Muhammed b. Ahmed es-Süneykî el-Ensârî el-Hazrecî (ö. 926/1520) (Özel & Kallek, 2013)

Tarih: Muhtemelen 17. yy., Stil: Nesih, Ebat: 208 X 152 mm, Varak: 202, Satır: 23

20. Mikro fiş no: 1470, No: 1593

Kitap: al-Alfîya (Şerhu Elfiyyeti İbn Mâlik)¹⁵

Yazar: İbn Mâlik

Şârih: Ebû Muhammed Bahâüddîn Abdullah b. Abdirrahmân b. Abdillâh b. Akîl el-Hemedânî (ö. 769/1367) (Benli, 1999)

Tarih: Muhtemelen 18. yy., Stil: Nesih, Ebat: 210 x 155 mm, Varak: 190, Satır: 21

21. Mikro fiş no: 1473, No: 316

Kitap: al-Alfîya. (Fethu'l-celîl 'alâ Şerhi İbn 'Akîl)

Yazar: İbn Mâlik

Şârih: İbn Akîl (Ersönmez, 2017, s. 46)

Haşîye: Şihâbüddîn Ahmed b. Ahmed b. Muhammed es-Sücâî eş-Şâfiî el-Ezherî (ö. 1197/1783) (Tüccar, 2010)

Tarih: 1269/1853, Stil: Nesih, Ebat: 232 X 165 mm, Varak: 274, Satır: 25

Not: Müstensih eserin 1178 tarihinde değil de 1218'de tamamlandığını belirtir. (273. varak)

22. Mikro fiş no: 1474, No: 1581 II

Kitap: al-Alfîya.

Yazar: İbn Mâlik

Şârih: İbn Akîl

Haşîye: Muḥammad al-ḤUDRÎ aş-Şafiî (Muhammed el-Hudarî ed-Dimyâtî)¹⁶ (Benli, 1999)

Tarih: Muhtemelen 18. yy., Stil: Nesih, Ebat: 234 x 164 mm, Varak: 51, Satır: 25

Not: Sonu kayıp.

---

¹⁵ "Aynı şerh: Mikro fiş no: 1471 No: 732, Tarih: 1267/1851 (Zainaddin Ḥâlid al-Azhari tarafından haşiyelendirilmiş. Tarih metinde görülememiştir.); Mikro fiş no: 1472, No: 1663 I, Tarih: Muhtemelen 19. yy.; Mikro fiş no: 1472b, No: 246.

¹⁶ "Haşiyeler içinde geçer.

23. Mikro fiş no: 1475, No: 1209

Kitap: al-Alfiya. (Manhağ as-sâlik)¹⁷ (Ebü'l-Hasen Nûruddîn Alî b. Muhammed b. Îsâ b. Yûsuf el-Üşmûnî, t.y.)

Yazar: İbn Mâlik (ö. 672/1274)

Şârih: Ebü'l-Hasen Nûruddîn Alî b. Muhammed b. Îsâ b. Yûsuf el-Üşmûnî (ö. 918/1513) (Zavalsız, 2012)

Tarih: 1174/1760, Stil: Nesih, Ebat: 211 x 156mm, Varak: 489, Satır: 21

Not: Vakfedilmiş.

24. Mikro fiş no: 1477, No: 280-281

Kitap: al-Alfiya. entitled Manhağ as-sâlik (Sabbân, ts.)

Yazar: İbn Mâlik (ö. 672/1274)

Şârih: el-Üşmûnî

Haşiyeye: Ebü'l-İrfân Muhammed b. Alî es-Sabbân el-Mısırî (ö. 1206/1792). (Tüccar, 2008)

Tarih: 1275/1859, Stil: Nesih, Ebat: 227x 165 mm., 223 x 167 mm., Varak: 489, 383, Satır: 27

25. Mikro fiş no: 1478 No: 1573

Kitap: al-Alfiya, (Tamrîn at-tullâb fî şinâ'at al-i'râb ismi ile müsemma.)¹⁸

Yazar: İbn Mâlik

Şârih: Ebü'l-Velîd Zeynüddîn Hâlid b. Abdillâh b. Ebî Bekr el-Vakkâd el-Ezherî (ö. 905/1499) (Arslan, 1995)

Tarih: Muhtemelen 18. yy., Stil: Nesih, Ebat: 220 X 155 mm, Varak: ilk 9 varağı mevcut. Satır: 23

26. Mikro fiş no: 1481 No: 1356 I

Kitap: al-Alfiya. (an-Nahğa al-marđiyya ismi ile müsemma.)¹⁹

Yazar: İbn Mâlik

¹⁷ Aynı şerh: Mikro fiş no: 1476, No: 277, 318, Tarih: 1275/1859.

¹⁸ Aynı şerh: Mikro fiş no: 1479, No: 563, Tarih: 992/1584 (Başı kayıp.); Mikro fiş no: 1480, No: 1012, 269, Tarih: 1152/1739 (269 Mısır neshi, başı kayıp.)

¹⁹ Aslında el-Behcetü'l-merziyye.

Şârih: Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî eş-Şâfîî (ö. 911/1505) (Şensoy, 2010)

Tarih: Muhtemelen 18. yy., Stil: Ta'lik , Ebat: 217 x 156 mm , Satır: 19

27. Mikro fiş no: 1482 No: 1053

Kitap: al-Alfiya. (al-Maqâşid an-naḥwīya fî şarḥ şawāhid al-alfīya ismi ile müsemma)²⁰
(Aynî, 2010)

Yazar: İbn Mâlik

Şarih: Bedrüddîn Mahmûd b. Ahmed b. Mûsâ b. Ahmed el-Aynî (ö. 855/1451)
(Koçkuzu, 1991)

Tarih: 1087/1676, Stil: Nesih, Ebat: 202 X 150 mm , Varak: 210, Satır: 25

28. Mikro fiş no: 1490, No: 603

Kitap: al-Kâfiya²¹ (Kılıç, 2001)

Yazar: Ebû Amr Cemâlüddîn Osmân b. Ömer b. Ebî Bekr b. Yûnus, İbnü'l-Hâcib (ö. 646/1249) (Kılıç, 2000)

Tarih: 856/1452 (67. Varak müstensih notu), Stil: Nesih, Ebat: 177 X 130 mm, Varak: 67, Satır: 7

29. Mikro fiş no: 1499 No: 1592

Kitap: al-Kâfiya (al-Muwaşşah ismi ile müsemma)²²

Yazar: İbnü'l-Hâcib (Ersönmez, 2017, s. 36)

Şarih: Şamsaddîn Muḥammad ibn Abî Bakr ibn Muḥammad al-ḤABİŞÎ, (ö. 801/1398)

Tarih: Muhtemelen 17. yy., Stil: Nesih, Ebat: 218 x 120 mm , Varak: 252, Satır: 12

²⁰ Aynı şerh: Mikro fiş no: 1483, No: 569, Tarih: 1109/1698 (Farâ'id al-galâ'id ismi ile müsemma, aynı şerhin muhtasarı); Mikro fiş no: 1484, No: 437, Tarih: Muhtemelen 17. yy.; Mikro fiş no: 1485, No: 631, Tarih: 1306/1888 (Haşiye: Zainaddîn ibn Aḥmad ibn 'Alî AŞ-ŞU'AFÎ (or AL-AŞ'ÂFÎ), Yazım tarihi: 1030/1621); Mikro fiş no: Add/1, No: 171 III, Tarih: 832.

²¹ Aynı eser: Mikro fiş no: 1491, No: 1295 ı, Tarih: 948/1541 (Birçok derkenar not mevcut); Mikro fiş no: 1492, No: 1434 ı, Tarih: 987/1579 (Başı kayıp, birçok derkenar ve satır arası not mevcut); Mikro fiş no: 1493, No: 1435 ı, Tarih: Muhtemelen 16. yy. (Sadece başı korunmuş); Mikro fiş no: 1494, No: 960, Tarih: 1046/1636 (1 ve 3. Varaklar sonraki bir müstensih tarafından yazılmış, 7-8 arası kayıp.); Mikro fiş no: 1495, No: 1431 ı, Tarih: 1058/1648 (Başı kayıp); Mikro fiş no: 1496, No: 1356 vı, Tarih: 1237/1821; Mikro fiş no: 1497, No: 1626, Tarih: 1246/1830; Mikro fiş no: 1498, No: 1579 ı, Tarih: Muhtemelen 19. yy.

²² Aynı şerh: Mikro fiş no: 1500, No: 1082, Tarih: 1310/1802 (Müstensihin notları mevcut)

30. Mikro fiş no: 1501, No: 1419, 272

Kitap: al-Kāfiya, (al-Wāfiye fî şarh al-kāfiya ismi ile müsemma)²³

Yazar: İbnü'l-Hâcib

Şârih: Ruknaddîn al-Hasan ibn Muḥammad al-Astarâbâdî (ö. 715/1315 [?]) (Çağrıcı, 1997)

Tarih: 992/1584; 1112/1700, Stil: Ta'lik, Nesih, Ebat: 180 x 132 mm, 198 x 132, Varak: 255, 131, Satır: 13, 20

31. Mikro fiş no: 1503, No: 907

Kitap: al-Kāfiye

Yazar: İbnü'l-Hâcib

Şârih: es-Seyyid Rûknüddîn Hasen (b. Muhammed) b. Şerefşâh (ö. 715/1315 [?])

Hâşiye: Ebü'l-Hasen Alî b. Muhammed b. Alî es-Seyyid eş-Şerîf el-Cürcânî el-Hanefî (ö. 816/1413)

Tarih: 1008/1600, Stil: Ta'lik, Ebat: 212 x 123 mm , Varak: 126, Satır: 13

32. Mikro fiş no: 1504, No: 461

Kitap: al-Kāfiya (`Aun al-wāfiye)²⁴

Yazar: İbnü'l-Hâcib

Şârih: es-Seyyid Rûknüddîn Hasen (b. Muhammed) b. Şerefşâh (ö. 715/1315 [?])

Hâşiye: Kemâl İbn `Alî bin İshâq living in the 8th-9th/14th-15th century

Tarih: 1008/1600, Stil: Nesih, Ebat: 201 x 141 mm , Varak: 44, Satır: 17

33. Mikro fiş no: 1506, No: 524

Kitap: al-Kāfiya (al-fawā'id aḍ-ḍiyā'iya ismi ile müsemma)²⁵

Yazar: İbnü'l-Hâcib

²³ Aynı şerh: Mikro fiş no: 1502, No: 1032, Tarih: 968/1560.

²⁴ Aynı haşiye: Mikro fiş no: 1505, No: 460, Tarih: Muhtemelen 18. Yy. (Özellikle şevahidler hakkında anonim yorumlar bulunmaktadır.

²⁵ Aynı şerh: Mikro fiş no: 1507, No: 1059, Tarih: 1084/1673; Mikro fiş no: 1508, No: 1454, Tarih: 1098/1686; Mikro fiş no: 1509, No: 322, Tarih: Geç 17. yy.; Mikro fiş no: 1510, No: 684, Tarih: 1113/1701; Mikro fiş no: 1511, No: 1471, Tarih: 1151/1738 (1149 tarihi de mevcut); Mikro fiş no: 1498A, No: 1091, Tarih: Muhtemelen 18. yy.

Şârih: Qişamâddin Abdarraḥmân ibn Aḥmad al-Ġâmî an-Naqşabandî (ö. 898/1492)
(Okumuş, 1993)

Tarih: Muhtemelen 18. yy., Stil: Nesih, Ebat: 186 x 119 mm, Varak: 176, Satır: 21

34. Mikro fiş no: 1512 No: 1509

Kitap: al-Kâfiya (Ḥâşiyetü'l-İşâm 'ale'l-Câmî)²⁶

Yazar: İbnü'l-Hâcib

Şarih: Molla Câmî

Haşiy: Ebû İshâk İsamüddîn İbrâhîm b. Muhammed b. Arabşâh el-İsferâyînî (ö. 945/1538) (Durmuş, 2000)

Tarih: Muhtemelen 18th yy., Stil: Ta'lik ve Nesih, Ebat: 209 x 151 mm , Varak: 143, Satır: 21, 22 veya 23

35. Mikro fiş no: 1515, No: 906

Kitap: al-Kâfiya (Şerḥu'l-Hindî)

Yazar: İbnü'l-Hâcib

Şarih: Şihâbüddîn Ahmed b. Şemsiddîn b. Ömer ez-Zâvulî ed-Devletâbâdî (ö. 849/1445)(Nizami, 1994)

Tarih: Muhtemelen 17. yy., Stil: Nesih, Ebat: 202 x 150 mm , Varak: 184, Satır: 17

36. Mikro fiş no: 1516 No: 1196 ix

Kitap: Şarḥ dibâğat Kâfiya 'ala lisân at-taşauwuf

Yazar: İbnü'l-Hâcib

Dibâce yazarı: İbrâhîm al-Ḥalîl al-QŪNAWÎ al-Ḥanafî al-Ḥalwatî

Tarih: 19th century, Stil: Nesih, Ebat: 205 x 134 mm , Varak: 10v 11r, Satır: 9

Not: Sadece dibâce mevcut.

37. Mikro fiş no: 1517 No: 909

Kitap: al-Kâfiya (al-ifşâḥ ismi ile müsemma²⁷) (Alp, 2010)

Yazar: İbnü'l-Hâcib

²⁶ Aynı haşiy: Mikro fiş no: 1513, No: 697, Tarih: 1017/1608; Mikro fiş no: 1514, No: 1042, Tarih: 1036/1626.

²⁷ Ali Kuşçu'ya nispeti bulunmaktadır.

Şarih: Anonim

Tarih: 1138/1725, Stil: ilk bölüm Nesih, ikinci bölüm Ta`lik, Ebat: 302 x 133 mm , Varak: 254, Satır: 17

38. Mikro fiş no: 1534, No: 1670

Kitap: Qaṭr an-nadā wa ball aş-şadā.²⁸ (Özbalıkcı, 2002)

Yazar ve şarih: Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdullâh b. Yûsuf b. Ahmed b. Abdillâh b. Hişâm el-Ensârî el-Mısırî (ö. 761/1360) (Özbalıkcı, 1999) (Seller, 2022, s. 37)

Tarih: Muhtemelen 18. yy., Stil: Nesih, Ebat: 170 x 113 mm, Varak: 24, Satır: 13

39. Mikro fiş no: 1540, No: 313

Kitap: Qaṭr an-nadā waball aş-şadā²⁹

Yazar: İbn Hişâm (Ersönmez, 2017, s. 40)

Şarih: 'Afifaddîn 'Abdallâh ibn Aḥmad al-FĀKIHĪ, (ö. 972/1564)

Tarih: 1286/1869, Stil: Nesih, Ebat: 204 x 153 mm, Varak: 136, Satır: 21

40. Mikro fiş no: 1545, No: 1367

Kitap: Qaṭr an-nadā waball aş-şadā (Hâşiyetü's-Sicâi)³⁰

Yazar: İbn Hişâm

Haşiyeye: Aḥmad ibn Muḥammad as-Sıḡāi (ö. 1190/1777)

Tarih: 1247/1832, Stil: Nesih, Ebat: 235 x 165 mm, Varak: 98, Satır: 25

41. Mikro fiş no: 1548, No: 1455 ıı

Kitap: Qaṭr an-nadā waball aş-şadā (Şerḥu şevâhidi'l-Kaṭr. Kaṭrû'n-nedâ)³¹

Yazar: İbn Hişâm

²⁸ Aynı eser: Mikro fiş no: 1535, No: 742, Tarih: 1139/1726; Mikro fiş no: 1536, No: 794, Tarih: Muhtemelen 18. yy.; Mikro fiş no: 1537, No: 1674, Tarih: 1268/1851; Mikro fiş no: 1538, No: 1455ı, Tarih: 1267/1861; Mikro fiş no: 1539, No: 1398, Tarih: 1286/1869.

²⁹ Aynı şerh: Mikro fiş no: 1541, No: 1022, Tarih: 1048/1638; Mikro fiş no: 1542, No: 392, Tarih: 1090/1697; Mikro fiş no: 1543, No: 1470, Tarih: Muhtemelen 18.yy.; Mikro fiş no: 1544, No: 1425 ııı, Tarih: 1267/1851; Mikro fiş no: 1544, No: 1425 ııı, Tarih: 1267/1851.

³⁰ Aynı haşiyeye: Mikro fiş no: 1546, No: 773, Tarih: 1263/1846; Mikro fiş no: 1547, No: 1672, Tarih: 1270/1854.

³¹ Aynı şerh: Mikro fiş no: 1549, No: 1007, Tarih: Muhtemelen 19. yy.

Şarih: Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed el-Hatîb eş-Şirbînî el-Kâhirî (ö. 977/1570)
(Çavuşoğlu, 2010)

Tarih: 1268/1861, Stil: Nesih, Ebat: 217 x 160 mm, Varak: 111-51, Satır: 19

42. Mikro fiş no: 1550, No: 1676

Kitap: Qaṭr an-nadā waball aş-şadā (Bulūğ al-marām)

Yazar: İbn Hişâm

Şarih: İsmâ'il ibn Ğunaim al-ĞAUHARÎ (ö. 1160/1747)

Tarih: Muhtemelen 18. yy., Stil: Nesih, Ebat: 230 x 170 mm, Varak: 9, Satır: 25

43. Mikro fiş no: 1551, No: 1673

Kitap: Qaṭr an-nadā waball aş-şadā (Şevahid şerhi)

Yazar: İbn Hişâm

Şarih: Muḥammad Amin ibn Şâlih ibn İsmâ'il aş-Şafi'î

Tarih: 1267/1851, Stil: Nesih, Ebat: 240 x 170 mm, Varak: 56, Satır: 21

44. Mikro fiş no: 1552, No: 1167

Kitap: Muğni 'l-labîb 'an kutub al-a'arîb (Özbalıkcı, 2005)

Yazar: İbn Hişâm

Tarih: 786/1384, Stil: Nesih, Ebat: 242 X 171 mm, Varak: 208, Satır: 23

45. Mikro fiş no: 1555, No: 856

Kitap: Muğni 'l-labîb 'an kutub al-a'arîb

Yazar: İbn Hişâm

Şarih: Ebü'l-Abbâs Takıyyüddîn Ahmed b. Muhammed b. Muhammed eş-Şümunnî el-Kusantînî el-Kâhirî (ö. 872/1468) (Özel, 2010)

Tarih: 1011/1603, Stil: Nesih, Ebat: 215 x 155 mm, Varak: 407, Satır: 25

46. Mikro fiş no: 1556, No: 592

Kitap: al-İ'râb 'an qawa'id al-i'râb.³²

Yazar: İbn Hişâm

Tarih: 955/1548, Stil: Ta'lik, Ebat: 167 X 123 mm, Varak: 26, Satır: 11

---

³² Aynı eser: Mikro fiş no: 1557, No: 1356ıı, Tarih: Muhtemelen 19. yy.

47. Mikro fiş no: 1558, No: 1425ıı

Kitap: al-İ'râb 'an qawa'id al-i'râb (Muwaşşil at-ṭullâb/Mûşilü't-ṭullâb ilâ Kavâ'idü'l-i'râb ismi ile müsemma)³³

Yazar: İbn Hişâm

Şarih: Ebü'l-Velîd Zeynüddîn Hâlid b. Abdillâh b. Ebî Bekr el-Vakkâd el-Ezherî (ö. 905/1499) (Arslan, 1995)

Tarih: 1269/1853, Stil: Nesih, Ebat: 220 X 163 mm, Varak: 43, Satır: 21

48. Mikro fiş no: 1561, No: 686

Kitap: al-İ'râb 'an qawa'id al-i'râb (Hidâyat üli 'l-bâb ismi ile müsemma)

Yazar: İbn Hişâm

Şarih: Hâlid b. Abdullah Ezherî

Haşiye: Abû Bakr ibn Ismâ'îl ibn Aḥmad aş-Sanawânî (ö. 1019/1610)

Tarih: 1086/1675, Stil: Nesih, Ebat: 208 x 157 mm, Varak: 158, Satır: 28

49. Mikro fiş no: 1562, No: 870

Kitap: Risâla fi 'ntişâb luġatan wafaḍlan (fî qaulihim fulân lâ yamlik dirhaman faḍlan an dînâr)

Yazar: İbn Hişâm

Tarih: Muhtemelen 18. yy., Stil: Nesih, Ebat: 210 X 149 mm, Varak: 8, Satır: 25

50. Mikro fiş no: 1563 No: 1026 ı

Kitap: al-Muqaddima al-Azharîya fi 'ilm al-'arabîya.³⁴

Yazar: Hâlid b. Abdullah Ezherî (ö. 905/1499) (Ersönmez, 2017, s. 57)

Tarih: 999/1591, Stil: Nesih, Ebat: 204 X 150 mm, Varak: 1-36, Satır: 25

51. Mikro fiş no: 1567, No: 1144

Kitap: al-Muqaddima al-Azharîya fi 'ilm al-'arabîya (Hâşiye 'alâ Şerhi'l-Ezheriyye)³⁵

³³ Aynı şerh: Mikro fiş no: 1559, No: 739, Tarih: 1125/1713; Mikro fiş no: 1560, No: 1036, Tarih: 1278/1861.

³⁴ Aynı eser: Mikro fiş no: 1564, No: 977, Tarih: 1127/1715 (1-34 varaklar sonradan istinsah edilmiş); Mikro fiş no: 1565, No: 692, Tarih: 1269/1853 (44-47 arası başka bir müstensih); Mikro fiş no: 1566, No: 1501ı, Tarih: 1279/1862 (Başı kayıp).

³⁵ Aynı haşiye: Mikro fiş no: 1568, No: 1671, Tarih: 1270/1854.

Yazar: Ezherî

Haşîye: Hasen b. Muhammed b. Mahmûd el-Attâr (ö. 1250/1834) (Kılıç, 1991)

Tarih: 1260/1844, Stil: Nesih, Ebat: 200 x 145 mm, Varak: 114, Satır: 25

52. Mikro fiş no: 1569, No: 306

Kitap: al-Muqaddima al-Azharîya fi `ilm al-'arabîya³⁶

Yazar: Ezherî

Haşîye: Ebû'l-Ferec Nûrûddîn Alî b. Burhâniddîn İbrâhîm b. Ahmed el-Halebî (ö. 1044/1635)

Tarih: 1090/1679, Stil: Nesih, Ebat: 203 x 144 mm, Varak: 213, Satır: 15,

Not: (213 varakta Muḥammad ibn Muḥammad ibn Abî Bakr al-Mağribî aş-Şağîr ad-Dallâ`ar-Râbbîṭ ve Aḥmad al-Bîşbîşî al-Azharî arasında geçen bir soru cevap bulunur.)

53. Mikro fiş no: 1571, No: 486

Kitap: ad-Durra al-bahîya

Yazar: Ezherî

Haşîye: aš-Şanawânî (ö. 1019/1610)

Tarih: 1095/1684, Stil: Nesih, Ebat: 222 x 155 mm, Varak:128, Satır: 23

54. Mikro fiş no: 1572, No: 864

Kitap: al-Muqaddima al-Azharîya fi `ilm al-'arabîya³⁷

Yazar: Ezherî

Haşîye: Ebû Abdillâh Muhammed b. Muhammed b. Ahmed es-Sünbâvî el-Mâlikî (ö. 1232/1817) (Şener, 1995)

Tarih: 1268/1851, Stil: Ta'lik, Ebat: 227 x 154 mm, Varak: 1-67, Satır: 20

55. Mikro fiş no: 1574, No: 1629

Kitap: al-Muğnî fi `ilm al-naḥw

Yazar: Çârperdî (ö. 746/1346.)

³⁶ Aynı haşîye: Mikro fiş no: 1570, No: 787, Tarih: 1125/1713.

³⁷ Aynı haşîye (Hâşîye 'alâ şerḥi'ş-Şeyḥ Ḥâlid 'ale'l-Muqaddimetil-Ezheriyye): Mikro fiş no: 1573, No: 1675, Tarih: 1270/1854.

Şarih: Muḥammad ibn Abdarraḥīm ibn Muḥammad al-`Umarī al-Mailānī, (ö. 811/1408)

Tarih: 1066/1656, Stil: Nesih, Ebat: 205 x 144 mm, Varak: 78, Satır: 19

56. Mikro fiş no: 1575, No: 976 II

Kitap: Irşād al-hādi

Yazar: Sa'düddīn Mes'ūd b. Fahriddīn Ömer b. Burhāniddīn Abdillāh el-Herevī el-Horāsānī et-Teftāzānī (ö. 792/1390) (Özen, 2011)

Tarih: Muhtemelen 18. yy., Stil: Nesih, Ebat: 207 x 150 mm, Varak: 7-17, Satır: 15

57. Mikro fiş no: 1576, No: 976 III

Kitap: Irşād al-hādi (er-Reşād fī şerḥ'l-İrşād)

Yazar: Teftāzānī

Şarih: Nūraddīn Muḥammad ibn as-Saiyid aš-Şarif al-Ğurğānī, (ö. 838/1434)

Tarih: Muhtemelen 18. yy., Stil: Nesih, Ebat: 207 x 150 mm, Varak: 17-93, Satır: 15

58. Mikro fiş no: 1577, No: 1638 VI

Kitap: al-Muqaddima al-Ağurrūmīya.³⁸

Yazar: Ebû Abdillāh Muhammed b. Muhammed b. Dāvūd es-Sanhācī (ö. 723/1323). (Kılıç, 1999)

Tarih: Muhtemelen 17. yy., Stil: Nesih, Ebat: 295 x 201 mm, Varak: 53-64, Satır: 7-13

59. Mikro fiş no: 1578, No: 878

Kitap: al-Muqaddima al-Ağurrūmīya.³⁹

Yazar: İbn Âcurrūm

Şarih: Alī b. Sâlih el-Mekkûdī el-Fâsī (ö. 807/1405) (Yavuz, 2003)

Tarih: 1171/1751, Stil: Nesih, Ebat: 211 X 157 mm, Varak:18, Satır: 25

---

³⁸ Aynı eser: Mikro fiş no: 1579, No: 1448, Tarih: Muhtemelen 18. yy.; Mikro fiş no: 1580, No: 1619, Tarih: Muhtemelen 18. yy.; Mikro fiş no: 1581, No: 1504 II, Tarih: Muhtemelen 18. yy. (Son sayfada 1232 H. tarihi mevcut); Mikro fiş no: 2001, No: 262, Tarih: 1318/1900 (Aḥmad ibn Aḥmad al-Biğā'ī şerhi); Mikro fiş no: 1581b, No: 1458 II.

³⁹ Aynı eser: Mikro fiş no: 1583, No: 966, Tarih: Muhtemelen 17. yy.; Mikro fiş no: 1584, No: 725, Tarih: 1177/1764

60. Mikro fiş no: 1582, No: 1310

Kitap: al-Muqaddima al-Ağurrūmiya (Ad-durre an-naḥwiya ismi ile müsemma)

Yazar: İbn Âcurrûm

Şarih: Muḥammad ibn Aḥmad ibn Ya'lā al-ḤASANĪ (ö. 723/1322)

Tarih: 1051/1641, Stil: Mağribî, Ebat: 223 x 169 mm, Varak: 60, Satır: 21

61. Mikro fiş no: 1585, No: 1044

Kitap: al-Muqaddima al-Ağurrūmiya⁴⁰

Yazar: İbn Âcurrûm

Şarih: Ezherî

Tarih: 1062/1652, Stil: Nesih, Ebat: 215 x 157 mm, Varak: 61, Satır: 29

62. Mikro fiş no: 1591, No: 1625

Kitap: al-Muqaddima al-Ağurrūmiya. (el-Fevâkihü's-seniyye 'alâ Şerhi'l-Âcurrūmiyye)⁴¹

Yazar: İbn Âcurrûm

Şarih: Ezherî

Haşiyeye: Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Ahmed b. Selâme el-Kalyûbî (ö. 1069/1659)
(Kallek, 2001)

Tarih: 1148/1735, Stil: Nesih, Ebat: 209 x 159 mm, Varak: 50, Satır: 23

63. Mikro fiş no: 1593, No: 662

Kitap: al-Muqaddima al-Ağurrūmiya. (l'rab al-Ağurrūmiya)

Yazar: İbn Âcurrûm

Şarih: Nağmaddîn Muḥammad ibn Aḥmad ibn 'Alī al-ĠAIṬĪ (al-BAIṬĪ) (ö. 981/1573)

Tarih: 1305/1887, Stil: Nesih, Ebat: 186 x 133 mm, Varak: 1-81, Satır: 21

---

⁴⁰ Aynı şerh: Mikro fiş no: 1586, No: 1002, Tarih: Muhtemelen 18. yy.; Mikro fiş no: 1587, No: 1579 ıı, Tarih: Muhtemelen 18. yy.; Mikro fiş no: 1588, No: 348, Tarih: Muhtemelen 18. yy. sonları veya 19. yy. başları; Mikro fiş no: 1589, No: 1487, Tarih: 1262/1845; Mikro fiş no: 1590, No: 1052, Tarih: 1278/1861.

⁴¹ Aynı haşiyeye: Mikro fiş no: 1592, No: 741, Tarih: Muhtemelen 18. yy.

64. Mikro fiş no: 1594, No: 1504ı

Kitap: al-Muqaddima al-Ağurrūmiya.⁴²

Yazar: İbn Âcurrûm

Şârih: Zainaddīn Muḥammad Ğibrīl (1054/1644'te hayatta)

Tarih: Muhtemelen 18. yy., Stil: Nesih, Ebat: 223 x 169 mm, Varak: 77, Satır: 17

65. Mikro fiş no: 1597, No: 446

Kitap: al-Muqaddima al-Ağurrūmiya (l'rab al-Ağurrūmiya isimleri ile müsemma)⁴³

Yazar: İbn Âcurrûm

Şârih: Nağmaddīn Muḥammad ibn Yahyā al-FARADĪ, (ö. 1090/1679).

Tarih: 1153/1740, Stil: Nesih, Ebat: 219 X 157 mm, Varak: 45, Satır:21

66. Mikro fiş no: 1599, No: 491

Kitap: al-Muqaddima al-Ağurrūmiya.

Yazar: İbn Âcurrûm

Şârih: Muḥammad Abu 'l-Ḥair Efendī, İbn al-Ḥatīb

Tarih: 1280/1863, Stil: Nesih, Ebat: 222 x 161 mm, Varak: 28, Satır: 22

Not: Ön yüzdeki bilgiye göre bu eser yazarın şerhinin (İdā'at al-badr al-ğaliya ismi ile müsemma olabilir) muhtasarı

67. Mikro fiş no: 1600, No: 1425ı

Kitap: al-Muqaddima al-Ağurrūmiya (al-Fawā'id al-marḍiyya liḥall alfāz al-Ağurrūmiya ismi ile müsemma)

Yazar: İbn Âcurrûm

Şârih: Anonim

Tarih: 1258/1842, Stil: Nesih, Ebat: 220 x 160 mm, Varak: 1-100, Satır: 22

68. Mikro fiş no: 1601, No: 453 ıı,

Kitap: al-Muqaddima al-Ağurrūmiya

---

⁴² Aynı şerh: Mikro fiş no: 1595, No: 287, Tarih: 1082/1671; Mikro fiş no: 1596, No: 1300ııı, Tarih: 1264/1848.

⁴³ Aynı şerh: Mikro fiş no: 1598, No: 709, Tarih: 1276/1860.

Yazar: İbn Âcurrûm

Nazzâm: 'Abdarrahmân ibn Muḥammad al-'Âri al-Arīḥawī ö. 1128/1716)

Tarih: 1168/1754, Stil: Nesih, Ebat: 216 x 160 mm, Varak: 4-9, Satır: 15

Not: 1601 b mikro fiş numaralı 3548 numaralı eserde sırasıyla şu eserler bulunuyor: Ḥālīd b. Abdullah Ezherī'nin Šarhu latif alfāz al-ğurrūmiya; el-Cürcanī'nin Avamil fī nahw ve Kitabu'l-avamil. (3458 nolu yazmanın sonunda müstensih 'Abdarrahmân (?) olarak görülüyor ve tarih kaydı H. 1125.)

69. Mikro fiş no: 1603, No: 454

Kitap: at-Tuḥfa as-sanīya liqurrā' al-Ağurrūmiya (muhtasar)⁴⁴

Yazar: al-Hağğ Yahyā (al-Masāliḥī)

Tarih: Muhtemelen 18. yy., Stil: Nesih, Ebat: 223 x 158 mm, Varak: 19, Satır: 13

Not: 5.6 ve 19 varakları sonradan kaleme alınmış.

70. Mikro fiş no: 1605, No: 1625ı

Kitap: Tanımsız (Haşiye olarak nitelenmiş, 1571 mikro fiş numaralı eser ile ilgisi olabilir)

Yazar: Aş-Şanawānī

Tarih: Muhtemelen 18. yy., Stil: Nesih, Ebat: 209 x 159 mm , Varak: 1-45, Satır: 23

Not: Sonu kayıp.

71. Mikro fiş no: 1607, No: 1540ı

Kitap: Dalīl aṭ-ṭālibīn fī kalām an-naḥwīyīn, (Ar-risāla al-Maqdisīye ismi ile müsemma)

Yazar: Zainaddīn Marī ibn Yūsuf ibn Abi Bakr al-KARMī al-Maqdisī (ö. 1033/1624) (Kırbiyık, 2004)

Tarih: 1279/1859, Stil: Nesih, Ebat: 213 x 162 mm, Varak: 1-26, Satır:21

72. Mikro fiş no: 1608, No: 1540ıı

Kitap: Dalīl aṭ-ṭālibīn fī kalām an-naḥwīyīn (Ar-risāla al-Maqdisīye ve At-tuḥfa as-sanīya isimleri ile müsemma)

Yazar: el-Kermī

Şârih: Muḥammad ibn Ḥasan ad Dabbāğ Amīn al-Fatwā Ḥamāt

Tarih: 1271/1855, Stil: Nesih, Ebat: 213 x 162 mm, Varak: 200, Satır: 27

⁴⁴ Aynı eser: Mikro fiş no: 1604, No: 1500, Tarih: 1278/1682.

73. Mikro fiş no: 1610, No: 1626ıı

Kitap: İzhār al-asrār.

Yazar: Birgivî (ö. 981/1573)

Tarih: 1244/1828, Stil: Nesih, Ebat: 173 x 127 mm, Varak: 28, Satır:15

74. Mikro fiş no: 617, No: 1428

Kitap: İzhār al-asrār (Natā'ig al-afkār ismi ile müsemma)

Yazar: Birgivî

Şarih: Kuşadalı Hamza oğlu Mustafa (ö. 1085/1674 [?]) (Durmuş, 1988)

Tarih: Muhtemelen 17. yy., Stil: Nesih, Ebat: 203 x 132 mm, Varak: 144, Satır: 19

75. Mikro fiş no: 1611, No: 1626ııı

Kitap: al-'Avāmil al-ğadīda.

Yazar: Birgivî

Tarih: 1240/1824, Stil: Nesih, Ebat: 173 x 127 mm, Varak: 9, Satır:11

76. Mikro fiş no: 1612, No: 1577

Kitap: al-'Avāmil al-ğadīda (Ta'līq al-fawađil) (Burada Mu'rib al-'awāmil ismi ile müsemma)⁴⁵

Yazar: Birgivî

Şarih (İrab eden): Zeynîzâde Hüseyin Efendi (ö. 1172/1759 [?]) (Arslan, 2013)

Tarih: Muhtemelen 19. yy., Stil: Nesih, Ebat: 233 x 180 mm, Varak: 94, Satır: 13

Not: Eksik.

77. Mikro fiş no: 1613, No: 1033

Kitap: al-'Avāmil al-ğadīda.(Tuĥfat al-iĥwān ismi ile müsemma)

Yazar: Birgivî

Şarih: Muştafâ ibn İbrâhîm (Gelibolulu ö. 1024/1615?) (Gökğöz, 2018)

Tarih: 1287/1870, Stil: Nesih, Ebat: 227 x 164 mm, Varak: 74, Satır: 20

---

⁴⁵ Aynı Eser: Mikro fiş no: 618, No: 1505, Tarih: 1228/1813.

78. Mikro fiş no: 619, No: 615

Kitap: al-`Avāmil al-ğadida (teysiru't-talib ismi ile müsemma)

Yazar: Birgivî

Şârih: ABŪ L-FATĤ Muḥammad ibn `Abdalqādir al-Ḥaṭīb

Tarih: 1302/1884-5, Stil: Nesih, Ebat:109 X 116 mm , Varak: 100, Satır: 19

79. Mikro fiş no: 1614, No: 518ı

Kitap: Risālat at-ta`rīb, (Risāle fī taḥkīki ta`rībī'l-kelimāti'l-A`cemiyye)

Yazar: Kemalpaşazāde (ö. 940/1534)

Tarih: 18. yy., Stil: Nesih, Ebat: 195 x 136 mm, Varak: 1-13, Satır: 19

80. Mikro fiş no: 1622, No: 682 (Müellif nüshası olabilir)

Kitap: Muḥtaşar maḍbūṭ fī'n-naḥw. (Hidāyat)

Yazar: Asad ibn `Alī, (16. yy. hayatta)

Tarih: 966/1558, Stil: Nesih, Ebat: 203 X 151 mm, Varak: 25, Satır: 19

81. Mikro fiş no: 1626, No: 1196 xviii

Kitap: Risāla fī `ilm an-naḥw

Yazar: İbrāhim al-Ḥalīl al-Qunevī al-Ḥanafī al-Ḥalwatī

Tarih: 19. yy., Stil: Nesih, Ebat: 205 x 134 mm, Varak: 36-38, Satır: 19

82. Mikro fiş no: 1633, No: 1580

Kitap: Tanımsız (Metni Lubb al-albāb)

Yazar: Anonim

Tarih: 1281/1864, Stil: Nesih, Ebat: 233 x 184 mm, Varak: 19, Satır: 17

Not: Lubb al-albāb fī `ilm al-i`rāb isimli eserden mülhem yazılmış bir eser olabilir. Zira başında buna işaret ediliyor.

2. Sarf İlmine Dair Eserler

1. Mikro fiş no: 1410, No: 1639 v

Kitap: al-Maḥşūd fī't-taşrīf.⁴⁶ (el-Maḥşūd) (Demirayak, 2003)

⁴⁶ Ebû Hanīfe'ye nisbet edildiği de belirtilmiştir; anonim bir şerh ile aynı eser: Mikro fiş no: 1412, No: 900 ıı, Al-maḥlûb olarak isimlendirilmiştir. Kırmızı ile işaretlenmiş yerlerde açıklamalar bulunmaktadır ve

Yazar: Anonim

Tarih: Muhtemelen 17. yy., Stil: Nesih, Ebat: 295 x 201 mm, Varak: 43-53, Satır: 13

2. Mikro fiş no: 1411 No: 900 ı

Kitap: al-Maqqūd fi't-taqrīf.⁴⁷

Yazar: Anonim

Şârih: Muhyîaddîn Muḥammad ibn Pîr 'Alî al-Birkawî, (Birgivi Mehmed Efendi) (Yüksel, 1992) (ö. 981/1573)

Tarih: 1149/1736 (1139?), Stil: Nesih, Ebat: 193 X 139 mm, Varak: 1-26, Satır: 17

Not: İm'ânü'l-enzâr ismiyle müsemma, alıntılanan metin kırmızı.

3. Mikro fiş no: 1414 No: 779 ıı

Kitap: al-Maqqūd fi't-taqrīf.

Yazar: Anonim

Şârih: Yûsuf ibn 'Abdalmalik ibn BAḤŞĀYİŞ⁴⁸ (Şeşen, 2002) (yaklaşık 839/1435)

Tarih: 983/1575, Stil: Nesih, Ebat: 195 x 137 mm, Varak: 91-109, Satır: 21

Not: al-Maḡbûṭ ismi ile müsemma

4. Mikro fiş no: 1417, No: 1014

Kitap: Taqrīf al-'İzzî⁴⁹

Yazar: 'İzzaddîn Abu'l-Faḡa'ıl 'Abdalwahhâb ibn İbrâhîm al-Ḥazraġî az-Zanġânî (Eserin yaklaşık yazım t. 625/1257), (660/1262 [?]) (Özel, 2013)

Şârih: Teftâzânî (Özen, 2011)

---

bazı yerlerde derkenar notlar da vardır. Not: Havaşiye lî'l-muhtasar'ul-müsemma el-maksud ismiyle başka bir bölüm içermektedir. Bu kısım Yusuf b. Abdulmelik b. Ceşayişî'ye nisbet edilmiştir, Varak: 18; Mikro fiş no: 1413, No: 779 ı, Not: görülemedi.

47 Benzer eser: Mikro fiş no 620, bu eserin ismi: İm'ân al-anzâr fî şarḥ al-maqqūd. Tarih: 1139, Ebat: 194 x 136 mm.

48 Ravahü'l-Ervâ fî Şerhi Merah'il-Ervâ isimli bir eser nisbet edilmiştir.

49 el-'İzzî fi't-taqrīf/et-Taqrīfü'l-'İzzî/el-Mebâdî fi't-taqrīf/et-Taqrīf. Aynı şerh: Mikro fiş no: 1418 (aynı eser farklı bir eser gibi 1420 mikro fiş no ve 1247 no ile kataloglanmış), No: 824, Al-maşş bita'rîf at-Taqrīf ismi ile müsemma, tarih: Muhtemelen 16. yy., Stil: Nesih, Ebat: 174 X 130 mm, Varak: 50, Satır: 21, Not: 1-50 arası varaklar sonrası bir tarihte kaleme alınmıştır. Aynı şerhin diğer nüshaları kısaca şu şekildedir: Mikro fiş no: 1419, No: 734, Tarih: 1055/1645; Mikro fiş no: 1421, No: 1619 II, Tarih: Muhtemelen 17. yy; Mikro fiş no: 1422, No: 1046 II, Tarih: Muhtemelen 18. Yy (sonunda iki şiir bulunur).

Tarih: 1176/1672, Stil: Nesih, Ebat: 215 x 160 mm, Varak: 87, Satır: 15

Not: Şerh yapılan metin kırmızı olup bazı derkenar notlar bulunur.

5. Mikro fiş no: 1423, No: 1046 I

Kitap: Taşrîf al-`lzzî

Yazar: Zencânî

Şârih: Teftâzânî

Haşiye: Muḥammad ibn ‘Arab Ḥāğğī Ibn ‘Arab

Tarih: 1117/1705, Stil: Nesih, Ebat: 218 X 175 mm, Varak: 2v-10r, Satır: 10

Not: Girişte bir kısım notlar bulunur.

6. Mikro fiş no: 1424, No: 522

Kitap: Taşrîf al-`lzzî

Yazar: Zencânî

Şarih: Yūsuf Ğān ‘Abbās al-PĪr al-Ḥaḍrānī 1094/1683 (tarihinden önce yaşamış)

Haşiye: Sa’dallāh (Sadece)

Tarih: Muhtemelen 18-19. yy., Stil: Hint Neshi, Ebat: 216 x 174 mm, Varak: 31, Satır: düzensiz

Not: Sonu kayıp, şerh edilen kısım kırmızı.

7. Mikro fiş no: 1486, No: 1300 II

Kitap: Lāmīyat al-af’āl⁵⁰ (Fath al-aqfāl ismi ile müsemma)

Yazar: İbn Mâlik

Şarih: Muhammed b. Ömer b. Mübârek el-Himyerî el-Hadramî (ö. 930/1524) (Talu, 1991)

Tarih: 1264/1848, Stil: Nesih, Ebat: 215 x 155 mm, Varak: 35, Satır: 18

8. Mikro fiş no: 1518 No: 996I

Kitap: aš-Şāfiya

Yazar: İbnü’l-Hâcib

---

⁵⁰ Yazarı bilinmeyen şerhler: Mikro fiş no: 1487, No: 1300 I, Tarih: muhtemelen 19. yy. (Şarih bilinmiyor, vakfedilmiştir.); Mikro fiş no: 1488, No: 778, Tarih: muhtemelen 19. yy. (Şarih bilinmiyor).

Tarih: 1095/1684, Stil: Nesih, Ebat: 196 x 136 mm, Varak: 1-54, Satır: 13

Not: Su baskını ile zarar görmüş.

9. Mikro fiş no: 1519 No: 139

Kitap: aš-Šāfiya (Şerhu'n-Nizâm)⁵¹

Yazar: İbnü'l-Hâcib

Şarih: Nizâmeddîn en-Nisâbûrî (ö. 730/1329 [?]) (Turgut, 2007)

Tarih: 726/1326 (712/1312 tarihi de mezkûr), Stil: Nesih, Ebat: 218 X 155 mm, Varak: 114, Satır: 17-24

10. Mikro fiş no: 1521, No: 546

Kitap: aš-Šāfiya

Yazar: İbnü'l-Hâcib

Şarih: Çârperdî (Şener, 1993)

Tarih: 1245/1830, Stil: Nesih, Ebat: 217 x 138 mm, Varak: 437, Satır: 17

11. Mikro fiş no: 1522 No: 1598

Kitap: aš-Šāfiya

Yazar: İbnü'l-Hâcib

Şarih: Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdullâh b. Muhammed b. Ahmed eş-Şerîf el-Hüseynî en-Nisâbûrî (ö. 776/1375) (Özcan, 2007)

Tarih: 1025/1616, Stil: Nesih, Ebat: 217 x 138 mm, Varak: 149, Satır: 20

12. Mikro fiş no: 1523

No: 683

Kitap: aš-Šāfiya (al-manâhiğ al-kāfiya fî šarh aš-Šāfiya ismi ile müsemma)

Yazar: İbnü'l-Hâcib

Şarih: Zekeriyâ el-Ensârî (Özel & Kallek, 2013, 2013)

Tarih: 1060/1650, Stil: Nesih, Ebat: 196 x 137 mm, Varak: 262, Satır: 19

---

⁵¹ Aynı şerh: Mikro fiş no: 1520, No: 658, Tarih: 904/1498.

13. Mikro fiş no: 1524, No: 1333ı

Kitap: Marāḥ al-arwāḥ⁵² (Demirayak, 2004)

Yazar: Ahmed b. Ali b. Mes'ûd (ö. VIII. [XIV.] yüzyılın başları)

Tarih: Muhtemelen 17. yy., Stil: Nesih, Ebat: 178 x 120 mm, Varak: 1-28, Satır: 13

Not: Daha sonraki bir müstensih tarafından yazılan varaklar mevcuttur.

14. Mikro fiş no: 1526, No: 389

Kitap: Marāḥ al-arwāḥ⁵³

Yazar: Ahmed b. Ali b. Mes'ûd

Şârih: Şamsaddîn Aḥmad ibn DUNQŪZ, living in the 9th/15th century (Şemseddin Ahmed Dunkûz/Dikgöz)

Tarih: 995/1587, Stil: Nesih, Ebat: 208 x 127 mm , Varak:142, Satır:19

15. Mikro fiş no: 1530

No: 1405

Kitap: Marāḥ al-arwāḥ

Yazar: Ahmed b. Ali b. Mes'ûd

Şârih: `Abdarrahmân al-Ḥalîl ar-Rûmî

Tarih: Muhtemelen 17. yy., Stil: Nesih, Ebat: 193x 136 mm, Varak: 58, Satır: 19-21

16. Mikro fiş no: 1531, No: 138

Kitap: Marāḥ al-arwāḥ (al-miftāḥ ismi ile müsemma)

Yazar: Ahmed b. Ali b. Mes'ûd

Şârih: Ḥasan PĀŞĀ, Niksârî (Yazıcı, 1997)

Tarih: 1128/1716, Stil: ilk müstensih Ta'lik, ikincisi Nesih, Ebat: 193x 136 mm , Varak: 115, Satır: 14-15

17. Mikro fiş no: 1532, No: 1333ıı

Kitap: al-Falāḥ isimli (Marāḥ al-arwāḥ)

---

⁵² Aynı eser: Mikro fiş no: 1525, No: 769ı, Tarih: 1079/1668 (vakfedilmiş).

⁵³ Aynı şerh: Mikro fiş no: 1527, No: 689, Tarih: 1088/1677; Mikro fiş no: 1528, No: 1588ı, Tarih: Muhtemelen 18. yy.; Mikro fiş no: 1529, No: 526, Muhtemelen 18. yy.

Yazar: Ahmed b. Ali b. Mes'ûd

Şârih: 'Abdallâh IBN SAFAR (Baş sayfada yazar Aḥmad Dunqûz olarak geçmektedir)

Tarih: Muhtemelen 17. yy., Stil: Nesih, Ebat: 178 x 120 mm, Varak: 111, Satır: 16

18. Mikro fiş no: 1609, No: 769III

Kitap: al-Amṭıla al-muḥtalifa

Yazar: Anonim

Tarih: Muhtemelen 17. yy., Stil: Nesih, Ebat: 209 x 128 mm, Varak: 68-81

19. Mikro fiş no: 1616, No: 1442III

Kitap: Binā' al-af'âl⁵⁴

Yazar: Anonim

Tarih: 1267/1850, Stil: Nesih, Ebat: 195 x 136 mm, Varak: 52-61, Satır: 13

20. Mikro fiş no: 1618, No: 900III

Kitap: Binā' al-af'âl (Murşid al-ġinā' ismi ile müsemma)

Yazar: Anonim

Şârih: Molla Muslihuddîn Muhammed (Mehmed) b. Salâh b. Celâlidîn Mültevi el-Lârîf
(ö. 979/1572)

Tarih: Muhtemelen 18. yy., Stil: Ta'lîk, Ebat: 193 x 139 mm, Varak: 53

Satır:17

21. Mikro fiş no: 1619, No: 900IV

Kitap: Binā' al-af'âl

Yazar: Anonim

Şârih: Birgivi (ö. 981/1573)

Tarih: Muhtemelen 18. yy., Stil: Nesih, Ebat: 193 x 139 mm, Varak: 20, Satır: 19

22. Mikro fiş no: 1620, No: 444

Kitap: Binā' al-af'âl (Şarh abwâb al-binā' fî `ilm aş-şarf ismi ile müsemma)

Yazar: Anonim

---

⁵⁴ Aynı eser: Mikro fiş no: 1617, No: 769II, Tarih: Muhtemelen 17. yy.

Şarih: Anonim

Tarih: 1141/1728, Stil: Nesih, Ebat: 211 X 161 mm, Varak: 30, Satır: 17

23. Mikro fiş no: 1627, No: 976ı

Kitap: Şarḥ fi'ş-şarf

Yazar: Tanımsız.

Tarih: Muhtemelen 18. yy., Stil: Nesih, Ebat: 207 x 150 mm, Varak: 1-7, Satır: 15

3. Diğer Dilbilim Eserleri

1. Mikro fiş no: 1426, No: 1336 I-II

Kitap: I- Amālī, II- Alfāz aš-Şumūl wal-'umūm (el-Ḳavl fī elfāzi'ş-şümūl ve'l-'umūm)

Yazar: Ebû Alī el-Merzûkī (ö. 421/1030) (Varol, 1994)

Tarih: Muhtemelen 18. yy. (1a'da 1299 H. tarihi var), Stil: Nesih, Ebat: 169 x 129 mm, Varak: 54-64, Satır: 15

Not: İlk eser eksik

2. Mikro fiş no: 1602, No: 372

Kitap: ar-Risāla al-'Izzīya qawā'id `ilm al-'arabīya

Yazar: Tanımsız

Tarih: 1283/1867, Stil: Nesih, Ebat: 226 x 156 mm, Varak: 95, Satır: 18

Not: Muḥammad ibn 'Āmir al-Ḥakīm şerhi ile. (Ağurrümīya'ye benzer)

3. Mikro fiş no: 476, No: 379

Kitap: an-Nukat 'alā l-alfiya wa-l-kāfiya wa-ş-şāfiya wa-nuzhat aṭ-ṭuraf wa-şuḍūr aḍ-ḍahab

Yazar: Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî eş-Şâfîî (ö. 911/1505) (Şensoy, 2010)

Tarih: 972/1564-5, Stil: Nesih, Ebat: 271 x 182 mm, Varak: 162, Satır: 31

4. Mikro fiş no: 477, No: 772vı

Kitap: al-Aḥbār al-marwīya fī sabab waḍ al-'arabīya (Suyûtî, 1988)

Yazar: Süyûtî

Tarih: Muhtemelen 17. yy., Stil: Nesih, Ebat: 202 x 148 mm, Varak: 4, Satır: 23

5. Mikro fiş no: 478, No: 1395

Kitap: al-Muzhir fi 'ulüm al-luğa (Tülücü, 2006)

Yazar: Süyûtî

Tarih: 1237/1821-2, Stil: Nesih, Ebat: 200 x 145 mm, Varak: 250, Satır:27

6. Mikro fiş no: 1960

No: 731

Kitap: `Unwān aş-şaraf al-wāfi fi 'l-fiḥ wan-naḥw wat-ta'riḥ wal-'arūd wal-qawāfi

Yazar: İbnü'l-Mukrî el-Yemenî (ö. 837/1433) (Köse, 2000)

Tarih: 1069/1658, Stil: Nesih, Ebat: 215 x 150 mm, Varak: 86i Satır: 15

7. Mikro fiş no: 1964, No: 1217ı

Kitap: al-Ġāmi' al-azhar wal-lāmi' al-anwar, (Son ve en uzun bölümü dilbilimle ilgili)

Yazar: Mūsā b. Muḥammad b. Mūsā al-Qulaibī al-Māliki al-Ġamrī al-Ġūši, (H. 11. yy. sonlarında hayatta)

Tarih: Muhtemelen 18. yy., Stil: Mağribî, Ebat: 212 X 159 mm, Varak: 76, Satır: 22

8. Mikro fiş no: 1489, No: 1665

Kitap: Tuḥfat al-maudūd fi 'l-maqşūr wal-mamdūd (Dursun, t.y.)

Yazar: İbn Mâlik (ö. 672/1274)

Şârih: Anonim

Tarih: Muhtemelen 19. yy., Stil: Mağribî, Ebat: 235 X 173 mm , Varak: 15, Satır: 21

9. Mikro fiş no: 1615, No: 518ıı

Kitap: at-Tanbīh 'alā ğalaṭ al-ġāhil (al-ḥāmil) wan-nabīh

Yazar: Kemalpaşazâde (ö. 940/1534)

Tarih: 18. yy., Stil: Nesih, Ebat: 195 x 136 mm, Varak: 14-24, Satır: 19

10. Mikro fiş no: 1409, No: 735

Kitap: Kitāb ḥuruf al-ma'ānī (Me'ānī'l-ḥurûf/Kitābü'l-ḥurûf)

Yazar: Rummânî (ö. 384/994) (Şensoy, 2008)

Tarih: 836/1433, Stil: Nesih, Ebat: 182 X 123 mm, Varak: 19, Satır: 14-15

11. Mikro fiş no: 1415, No: 1215

Kitap: Durrat al-ğauwâş (Dürretü'l-ğavvâş fî evhâmi'l-ğavâş) (Harîrî, 1996)

Yazar: Ebû Muhammed Kâsım b. Alî b. Muhammed el-Harîrî (ö. 516/1122) (Kılıç, 1997)

Tarih: Yaklaşık 16. yy., Stil: Nesih, Ebat: 215 x 160 mm, Varak: 121, Satır: 17

Not: Bazı varaklar sonraki dönemde kaleme alınmıştır, bazı derkenar notlar bulunur

12. Mikro fiş no: 1416, No: 827

Kitap: Kitâb at-takmila fîmâ yalhanu fîhi 'l-'âmma⁵⁵

Yazar: Abû Manşûr Mauhûb ibn Aḥmad ibn Muḥammad ibn al-Ḥâdir IBN al-Ğawâlîqî (ö. 540/1145) (Çelebi, 1993)

Tarih: Muhtemelen 18. yy., Stil: Nesih, Ebat: 203 x 143 mm, Varak: 34 Satır: 19

Not: Durrat al-ğauwâş ismiyle bir ek bulunur.

13. Mikro fiş no: 1533

No: 428

Kitap: al-Ğanâ ad-dânî fî ḥurûf al-ma'ânî, (el-Cene'd-dânî fî ḥurûfi'l-me'ânî).

Yazar: Ebû Muhammed (Ebû Alî) Bedrüddîn Hasen b. Kâsım b. Abdillâh b. Alî el-Murâdî (ö. 749/1348) (Tural, 1999)

Tarih: 881/1476, Stil: Nesih, Ebat: 272x 183 mm, Varak: 88, Satır: 25.

Sonuç

Cadbury araştırma kütüphanesi Birmingham şehrinde Birmingham Üniversitesi'ne ait bir yazma eserler ve arşiv kütüphanesidir. Arapça eserler Alphonse Mingana tarafından 1920'lerde Edward Cadbury'nin finansal desteği ile çeşitli Arap-İslam ülkelerinden getirilmiştir. Çalışma içerisinde yer alan dilbilim alanındaki eserlerin en eskisi 13-14. yüzyıla ve en yenisi 19. yüzyıla aittir. Çoğunluğu şerh ve haşiye tarzında istinsah edilmiş 239 eser bu çalışmada incelenmiştir. Bu eserlerin içerisinde müellif nüshası, müstensih nüshası özelliğini taşıyan te'lif, şerh ve haşiyelere ek olarak manzum hale getirilmiş ve şevahidleri şerh eden eserler de bulunmaktadır. Eserlerin yazım stillerinin farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Nesih, ta'lik tarzının yanında Mağribî tarz yazı bulunan birkaç eser de yer alır. İstinsahlarını hesaba katmaksızın, nahiv alanında 82 ve sarf alanında 23

⁵⁵ Kitâbü Tekmiletü İşlâhî mâ tağletü fîhi'l-'âmma/et-Tekmile fîmâ yelhanü (telhanü) fîhi'l-'âmma/Tetimmetü Dürretü'l-ğavvâş.

eser incelenmiştir. Çalışmada belirtilen eserlere ek olarak her iki alan ile ilgili olduğu değerlendirilen 13 eser hakkında da bilgi verilmiştir.

Nahiv alanında dikkat çeker eserler şunlardır: *el-'Avâmilü'l-mi'e*, *Elfiyye*, *Kafiye*, *el-Muqaddimetü'l-Ezheriyye fi 'ilmi'l-'Arabiyye*, *el-Muqaddimetü'l-Âcurrûmiyye* ve *el-'Avâmilü'l-Cedîd* isimli eserleridir. Bunlara yapılan şerhler, haşiyeler ve şevahid şerhleri de bulunmaktadır:

1. Abdülkahir el-Cürcânî'nin *Avâmil* eserinin 3 şerhi ve bir manzum hali
2. Zemahşerî'nin *Mufassal* ve *Unmüzeç* eserlerinin birer şerhi
3. Mutarrizî'nin *Misbah* eserinin 4 şerhi
4. İbn Malik'in *el-Elfiyye* eserinin 7 şerh ve 3 haşiyesi ile el-Kafiye eserinin 5 şerh ve 3 haşiyesi
5. İbn Hişam'ın *Katru'n-Neda* eserinin 4 şerh, bir haşiyesi ve bir şevahid şerhi; *Muğni'l-Lebib* eserinin bir şerhi; *Kavaidü'l-İrab* eserinin birer şerh ve haşiyesi
6. Ezherî'nin *Mukaddime*'sinin 4 haşiyesi
7. İbn Acurrûm'un *Acurrummiye*'sinin 7 şerh, birer haşiyesi ve manzum hali
8. Birgivî'nin *İzhar* eserinin bir şerhi; *Avâmil* eserinin biri mu'rib olmak üzere 3 şerhi

İbrahim el-Halil el-Konevî'nin *Risâle fi ilmi'n-nahv* ve *Şerhü'l-Dibaceti'l-Kâfiye alâ lisâni't-Tasavvuf* eserleri ise muhtevalarında tasavvuf içeren ve bu alanda yazılan eserler olarak dikkat çekicidir.

Sarf alanında ise dikkat çeken eserler şunlardır: *el-Mağşûd*, *Taşrif el-'İzzî*, *Şâfiye*, *Merâhu'l-Ervâh* ile *Emsile* ve *Binâ* eserleri. Ayrıca bu eserlerin şerh ve haşiyeleri bulunmaktadır:

1. *Maksûd*'un iki şerhi
2. Zencanî'nin *Taşrifü'l-İzzî* eserinin bir şerh ve iki haşiyesi
3. İbnü'l-Hâcib'in *Şâfiye*'sinin 4 şerhi
4. İbn Mesûd'un *Merahü'l-Ervah* eserinin 4 şerhi
5. *Binâ*'nın 3 şerhi

Kaynakça

About the Cadbury Research Library—University of Birmingham. (t.y.). Geliş tarihi 28 Aralık 2022, gönderen <https://www.birmingham.ac.uk/facilities/cadbury/about.aspx>

- About—Fihrist.* (t.y.). Geliş tarihi 28 Aralık 2022, gönderen <https://www.fihrist.org.uk/about>
- Alp, M. (2010). Arap dilinde telif edilmiş “el-İfsâh” adlı eserin aidiyet problemi, kaynakları, içeriği ve değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10(2), 87-110.
- Archive and manuscript collections.* (t.y.). University of Birmingham. Geliş tarihi 28 Aralık 2022, gönderen <https://www.birmingham.ac.uk/facilities/cadbury/archives/index.aspx>
- Ardabîlî, M. ibn ‘Abdalğani. (2013). *Şerhu Ünmûzec fi’n-Nahv* (thk: el-Hezîmâvî, Ed.). Daru’l-Kütübî’l-İlmiye.
- Arslan, A. T. (1995). Ezherî, Hâlid b. Abdullah. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 12, ss. 64-65). TDV Yayınları.
- Arslan, A. T. (2013). Zeynîzâde Hüseyin Efendi. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 44, ss. 371-372). TDV Yayınları.
- Aynî, E. M. (2010). *el-Mekâsîdu’n-nahviyye fi şerhi Şevâhidi şürûhi’-elfiye el-meşhûr bi Şerhi’s-şevâhidi’-kübrâ* (C. 1-4). Dârû’s-Selâm.
- Benli, M. S. (1999). İbn Akîl, Bahâeddin. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 19, ss. 300-301). TDV Yayınları.
- Berdâ’î, S. S. (2014). *Hadâiku’d-Dekâik fi şerhi risale allame’l-Hakâik ve huve Şerhi’l-Ünmuzec fi Nahv lî’z-Zemahşerî* (thk: Afîfidîn Hasan, Ed.). Daru’l-Kütübî’l-İlmiye.
- Çağrıncı, M. (1997). Hasan b. Şerefşah. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 16, ss. 353-354). TDV Yayınları.
- Çavuşoğlu, A. H. (2010). Şirbîni, Hatîb. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 39, ss. 189-191). TDV Yayınları.
- Çelebi, M. (1993). Cevâlîkî, Mevhûb b. Ahmed. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 7, ss. 438-439). TDV Yayınları.
- Çöğenli, M. S. (2006). Mutarrizî. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 31, ss. 375-377). TDV Yayınları.
- Çuhadar, M. (1999). İbn Yaîş, Ebû’l-Bekâ. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 20, ss. 445-446). TDV Yayınları.
- Demir, İ. (2014). *Tosyalı Hacı Baba b. İbrahim ve Mi’e Kâmile Fî Şerhi Mi’e ‘Âmile adlı eseri (İnceleme-tahkik)*. İstanbul Üniversitesi SBE.
- Demirayak, K. (2003). El-Maksûd. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 27, s. 453). TDV Yayınları.
- Demirayak, K. (2004). Merâhu’l-Ervâh. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 29, ss. 165-166). TDV Yayınları.
- Durmuş, İ. (1988). Adalı, Şeyh Mustafa. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 1, s. 347). TDV Yayınları.
- Durmuş, İ. (1991). El-Avâmilü’l-Mie. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 4, ss. 106-107). TDV Yayınları.

- Durmuş, İ. (2000). İsferyâinî, İsmüddin. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 22, ss. 516-517). TDV Yayınları.
- Dursun, N. (t.y.). *eş-Şeyh İbrâhîm El-Yâzicî'nin Hayatı, Eserleri ve Arap Diline Olan Katkıları*. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ebü'l-Hasen Nûruddîn Alî b. Muhammed b. İsmâ b. Yûsuf el-Üşmûnî. (t.y.). *Menhecü's-sâlik ilâ Elfiyyeti'bni Mâlik* (C. 4). Dârü'l-kitâbi'l-arabi.
- Ersönmez, H. (2017). Arap gramerinin gelişim sürecinde Mısır dil ekolü-II. *Mîzânü'l-Hak: İslami İlimler Dergisi*, 4, 35-61.
- Gökgöz, T. (2018). Gelibolulu Mustafa B. İbrâhîm ve Zubdetü'l – Emsâl Adlı Eseri. *Şarkiyat Mecmuası*, 129-150.
- H. L. Gottschalk, J. S. Trimmingham, A. F. L. Beeston, & D. Hepwood. (1985). *Vd, Catalogue of The Mingana Collection of Manuscripts, ed. Derek Hepwood (: , 1985) 4/1*. (Derek Hepwood, Ed.; C. 4). Inter Documentation Company AG.
- Hacımüftüoğlu, N. (1988). Abdülkâhir el-Cürçânî. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 1, ss. 247-248). TDV Yayınları.
- Harîrî. (1996). *Dürretü'l-gavvâs ve şerhuhâ ve havâşihâ ve tekमितuhâ* (nşr. Abdülhafiz Fergalî Ali el-Karanî, Ed.). Dârü'l-Cîl-Mektebetü't-Turâsi'l-İslâmî. *Introduction—University of Birmingham*. (t.y.). Geliş tarihi 28 Aralık 2022, gönderen <https://www.birmingham.ac.uk/facilities/cadbury/birmingham-quran-mingana-collection/mingana-collection/introduction.aspx>
- İbn Yaîş. (1422). *Şerhu'l-Mufasssal li'z-Zemahşerî* (C. 1-6). Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- Kallek, C. (2001). Kalyûbî. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 24, ss. 270-271). TDV Yayınları.
- Kılıç, H. (1991). Attâr, Hasan b. Muhammed. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 4, ss. 98-99). TDV Yayınları.
- Kılıç, H. (1997). Harîrî. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 16, ss. 191-192). TDV Yayınları.
- Kılıç, H. (1999). İbn Âcurrûm. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 19, ss. 295-296). TDV Yayınları.
- Kılıç, H. (2000). İbnü'l-Hâcib. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 21, ss. 55-58). TDV Yayınları.
- Kılıç, H. (2001). El-Kâfiye. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 24, ss. 153-154). TDV Yayınları.
- Kırbıyık, K. (2004). Mer'î b. Yûsuf. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 29, ss. 185-187). TDV Yayınları.
- Koçkuzu, A. O. (1991). Aynî, Bedreddin. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 4, ss. 271-272). TDV Yayınları.
- Nizami, K. A. (1994). Devletâbâdî. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 9, ss. 242-243). TDV Yayınları.

- Okumuş, Ö. (1993). *Câmî, Abdurrahman. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 7, ss. 94-99). TDV Yayınları.
- Özbalıkcı, M. R. (1999). *İbn Hişâm en-Nahvî. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 20, ss. 74-77). TDV Yayınları.
- Özbalıkcı, M. R. (2000). *İbnü'n-Nâzım. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 21, ss. 168-169). TDV Yayınları.
- Özbalıkcı, M. R. (2002). *Katrü'n-Nedâ. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 25, ss. 59-60). TDV Yayınları.
- Özbalıkcı, M. R. (2005). *Muğni'l-Lebîb. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 30, ss. 384-386). TDV Yayınları.
- Özcan, T. (2007). *Nukrekâr. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 33, ss. 232-233). TDV Yayınları.
- Özel, A. (2010). *Şümunnî. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 39, ss. 261-262). TDV Yayınları.
- Özel, A. (2013). *Zencânî, İzzeddin. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 44, ss. 253-254). TDV Yayınları.
- Özel, A., & Kallek, C. (2013). *Zekerıyyâ el-Ensârî. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 44, ss. 212-215). TDV Yayınları.
- Özen, Ş. (2011). *Teftâzânî. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 40, ss. 299-308). TDV Yayınları.
- Öztürk, M., & Mertoğlu, M. S. (2013). *Zemahşerî. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 44, ss. 235-238). TDV Yayınları.
- Sabbân. (ts.). *Hâşiyetu's-Sabbân 'alâ Şerhi'l-Üşmûnî 'alâ Elfıyyeti'bnî Mâlik & Şerhu'ş-şevâhid li'l'Aynî* (C. 1-4). el-Mektebetu't-Tevfikiyye.
- Seller, Y. (2022). *İbn Hişâm ve Nahivdeki Yöntemi el-Câmi'u's-Sağîr fî'n-Nahv Örneği* (İ. E. Hüseyin Ersönmez, Ed.; 1. Baskı). İlahiyat.
- Suyûtî, C. A. (1988). *Sebebu Vad'i 'İlmi'l-'Arabiyye*, (thk. Mervân el-'Âtiyye, Ed.). Daru'l-Hicre.
- Şener, M. (1993). *Çârperdî. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 8, ss. 230-231). TDV Yayınları.
- Şener, M. (1995). *El-Emîrû'l-Kebîr es-Sünbâvî. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 11, s. 156). TDV Yayınları.
- Şensoy, S. (2008). *Rummânî. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 35, ss. 242-244). TDV Yayınları.
- Şensoy, S. (2010). *Süyûtî (Arap Dili ve Edebiyatı). İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 38, ss. 201-202). TDV Yayınları.
- Şeşen, R. (2002). . "İlk Devir Osmanlı Âlimleri ve Yazdıkları Eserler". *Türklük Araştırmaları Dergisi*, 12, 281.
- Talu, M. (1991). *Bahrak. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 4, ss. 490-491). TDV Yayınları.

- Tural, H. (1999). İbn Ümmü Kâsım. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 20, ss. 433-434). TDV Yayınları.
- Turan, A. (1995). El-Elfiyye. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 11, ss. 28-29). TDV Yayınları.
- Turan, A. (1999). İbn Mâlik et-Tâî. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 20, ss. 169-171). TDV Yayınları.
- Turgut, A. (2007). Nizâmeddin en-Nîsâbüri. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 33, ss. 181-182). TDV Yayınları.
- Tüccar, Z. (2008). Sabbân. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 35, ss. 335-336). TDV Yayınları.
- Tüccar, Z. (2010). Sücâî. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 38, ss. 16-17). TDV Yayınları.
- Tülücü, S. (2006). El-Müzhir. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 32, ss. 251-252). TDV Yayınları.
- Varol, H. (1994). Ebû Ali el-Merzûkî. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 10, ss. 91-92). TDV Yayınları.
- Yavuz, M. (2003). Mekkûdî. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 28, s. 578). TDV Yayınları.
- Yazıcı, H. (1997). Hasan Paşa, Niksârî. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 16, ss. 338-339). TDV Yayınları.
- Yüksel, E. (1992). Birgîvî. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 6, ss. 191-194). TDV Yayınları.
- Zavalsız, H. (2012). Üşmûnî. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 42, ss. 399-400). TDV Yayınları.
- Zemahşerî. (ö. 538/1144). (2004). *el-Mufassal fi'l-arabiyye*. Dar-u Ammar.